

K105 Stamsund

Beliggenhet

Stamsund ligger i Lofoten, vendt mot Vestfjorden, i Vestvågøy kommune. Kulturmiljøet omfatter den ytterste delen av Stamsund med J. M. Johansens vei, Burekka og Skjæret.

Nasjonale interesser

Kulturmiljøet har nasjonal interesse på grunn av Stamsunds næringshistoriske rolle og representerer et av de største fiskeværsmiljøene i Lofoten, i tillegg til å være et typisk Lofotvær der bebyggelsen og næringsstrukturen er tilpasset landskapet.

Stamsunds og fiskeværrets historie og betydning formidles gjennom de ulike bygningstypene, deres plassering og funksjon samt sammenhengen mellom disse. I tillegg viser det nærmere 1,4 km lange kaianlegget i hugget naturstein Stamsunds betydning som handelssted og kommunikasjonsknutepunkt.

Beskrivelse

Utviklingen av Stamsund startet med gjestgiveribevilgning og handel i 1796. I 1831 ble fiskeværet etablert og etter at Julius Marencius Johansen kjøpte hovedeiendommen i Stamsund begynte en rivende utvikling. Stamsund var på den tiden et selvforsynt lokalsamfunn blant annet med egen sparebank, post, telegraf, rådhus, brannstasjon, hotell og flere butikker. Her er det rorbuer, væreierbolig, lagerbygninger, fiskefabrikker, og andre fabrikkbygninger som var, og fortsatt er, tilknyttet produksjon av sjømat. Det lange kaianlegget som stod ferdig i 1926 gjorde det lettere for store båter å legge til kai og det førte til at Stamsund ble et stopp for Hurtigruten og ekspansjon av produksjonen.

Stamsund er et typisk Lofotvær, hvor bygningsstrukturene og bygningstypene med deres innbyrdes eiendomsmønster er strukturert etter de naturgitte omgivelser og basert på produksjonsvilkår. Mønsteret og stilkarakteren er variert og sammensatt og knyttet til funksjonsmangfoldet innenfor fiskeværssamfunnet.

Hovedveien J. M. Johansens vei som går gjennom kulturmiljøet som inneholder alt fra små stuer til hybelhus, butikker og hotell. Ved kaia er det væreierboligen med hageanlegg og allé som fortsatt dominerer sammen med industribygningene og fiskeoljetanken aller ytterst. De rødmalte rorbuene ned mot sjøen viser hvordan fiskerne ble innlosjert.

Faglige råd for forvaltning

Generelle råd

De etterfølgende faglige rådene skal bidra til å ivareta kulturhistoriske og arkitektoniske verdier i forvaltningen av kulturmiljøet i NB!-registeret.

Verneverdiene forutsettes ivaretatt av kommunen i deres plan- og byggesaksbehandling. Dette gjelder både hensyn til viktige enkeltbygg, kulturminner, grøntområder og kulturlag innenfor kulturmiljøet samt landskapsrelaterte og strukturelle sammenhenger.

Landskapsnivå

- Utbygging og utfylling av sjø- og havneområder som visuelt og funksjonelt skiller den historiske byen fra sjøen skal unngås.
- Innen kulturmiljøet skal terreng og vegetasjon bevares, og eksisterende naturtyper skal ivaretas.
- Tak skal vurderes som del av byens taklandskap og behandles som en del av tiltakets samlede arkitektoniske uttrykk. Ved eventuelle nybygg og ombygginger skal tekniske anlegg, som heisoppbygg og ventilasjonsanlegg m.m., integreres i den arkitektoniske utformingen.
- Ethvert tiltak innenfor kulturmiljøet skal ha gode visuelle kvaliteter både i seg selv, i forhold til tiltakets funksjon, og dets bygde og naturlige omgivelser og plassering.

Kulturmiljønivå

- Ved brann eller annen uopprettelig skade bør ny bebyggelse gjenoppbygges som rekonstruksjoner på dokumentert grunnlag.

- I tilstøtende randområder skal nye tiltak ikke redusere opplevelses- eller bruksverdien knyttet til det historiske bymiljøet.
- Bebyggelsesmønsteret, torgene, og gatestrukturen er en viktig del av kulturmiljøets historie og skal bevares og videreføres.
- Utfylling av tomtearealer anses som uheldig tiltak som svekker lesbarheten og opplevelsen av det historiske bebyggelsesmønsteret.
- I kulturmiljøet skal historiske bygningshøyder og gesimshøyder være førende for eventuelle nybygg. Den historiske bebyggelsens karakteristiske volum med skala og proporsjoner, samt plassering av bygninger skal videreføres ved nye tiltak.

Objektnivå

- Ved vedlikehold og utbedring skal kulturhistoriske og arkitektoniske verdier som knytter seg til de historiske byggenes detaljer bevares, derav material- og fargebruk, dør- og vindusutforming og øvrige bygningsdetaljer. Originale bygningsdeler skal bevares, dersom disse er tapt skal de rekonstrueres etter historiske forbilder.
- Væreierboligens hage skal opprettholdes med vegetasjon, gangveier og knauser.
- Stedegen byggeskikk og håndverkstradisjon skal opprettholdes og videreføres ved eventuelle nye tiltak, herunder endringer, til-, på- og nybygg. Ved eventuell oppføring av tilbygg skal tilpasses eksisterende bebyggelse og underordnes denne.
- Der det er gjennomført uheldige tiltak som har svekket kulturmiljøets egenart bør det gjennomføres byreparasjon i form av tilbakeføring og gjenoppbygging som viderefører den lokale byggeskikken.
- Den historiske fargepaletten skal videreføres, eventuelt tilbakeføres på dokumentert grunnlag.

Elementnivå

- Eksisterende gatebelegg, gatemøblering og elementer som er karakteristiske for kulturmiljøet skal bevares eller tilbakeføres. Utbedring skal skje ved bruk av tradisjonelle materialer og teknikker.
- Tekniske innretninger, herunder også skilt og reklame, skal gis en diskret utforming og ha en plassering, materialbruk og fargevalg som harmonerer med kulturmiljøets karakter.
- Karakteriserende elementer som kaifronter, dokker og kraner skal ivaretas.
- Eksisterende trapper, forstøtningsmurer, hageanlegg, terrasseringer og andre konstruksjoner som er karakteristiske for kulturmiljøet skal bevares eller tilbakeføres. Utbedring skal skje ved bruk av tradisjonelle materialer og teknikker.
- Grønt- og hageområder samt verdifulle trær skal bevares.